

244

TÖBB MINT A FELE TRÉFA

Nyájas Olvasó! Kérlek, ne riadj vissza attól, hogy alant ismét évfordulós cikk következik. Természetesen az első mondat most is az, hogy huszonöt évvel ezelőtt... A pesti humor egy új fejezetének negyedszázados fordulóját ünnepejük, mert 1945. május 20-án jelent meg először a Ludas Matyi, a jelenlegi legjobb és egyetlen magyar vicclap.

Már 1944 telén magánlapengedélyt kapott egy politikai vicclap megindítására Gál György (a Füles későbbi főszerkesztője). Értesítette Tabi Lászlót az engedélyről. Mire azonban alkalmas lett volna élelclapot szerkeszteni, addigra az MKP is indított egy koalíciós lapot. A Savoy kávéház betört ablakai mögött gyűltek össze 1945 március közepén a koalíciós humor képviselői: a parasztpárt részéről Korolovszky Lajos és a kommunista párt részéről dr. Farkas Lujza. Megbízzák Szegedi Emilt a felelős szerkesztéssel, és értesítik az alakuló lap szerkesztő bizottságát, hogy nemcsak megérkezik Gábor Andor, a költő, novellista, librettista, színműíró és harcos publicista, aki az alakuló lap élére fog állni. Gábor Andor távoli üzenetére törni kezdik a fejüket, hogy mi legyen a lap címe. Összeírnak vagy kétszáz címet. Amikor megérkezik Gábor és a Stádium-épületben (a Népszabadság mai székházában) összehatalkózik Tabi Lászlóval, azt mondja, hívják a lapot Ludas Matyinak, annak ellenére, hogy a múlt században már két alkalommal is indult ezzel a névvel élelclap.

Kétszáz ezer példányban, quart alakban, színes fejléccel, de fekete-fehér kivitelben meg is indul a lap, hogy huszonöt éven át — és remélhetőleg még sokáig — szórakoztassa a budapestieket és az ország népét. Ha Magyarország lélekszámahoz viszonyítjuk a mai 585 ezres példányszámot: ez vicclap tekintetében világrekordnak mondható. (A magyar hírlaptörténetben a Borszem Jankó, a Mátys diák, Az Ojság legmagasabb példányszámait is túlszárnyalja.)

A felszabadulást követő koalíciós években a Ludas Matyi gyors és nagy

népszerűséget vívott ki magának. Nemcsak a képzőművészeti és irodalmi színvonalra volt magas, magasabb, mint a konkurrens (kitűnő) élelclapoké, a Független Kisgazdapárt lapjáé, az intellektualis Szabad Szájé, vagy a pikáns Pesti Izéé. Népszerűségét nyílt harcosságának köszönhette. Címlapjai, karikatúrái felszabadulásunk huszonöt évének pontos és fontos dokumentumai. A forint megszületését címlapja az Unicum-reklám paródiájaként megrajzolt vízből kiemelkedő miniszterelnök, Nagy Ferenc ázott feje mellett a hullámokban ringó új egyforintosallal ünnepelte. Vagy emlékezzünk állandó rovataira: a Ludas Matyi sarokbaállítja címűre, az utolsó oldal alsó sarkában politikuskok, miniszterek, képviselők, közéleti személyiségek térdepeltek a rajzon, mert valami „rossz ját tettek a tűzre”.

Harcos politikai vicclap volt ekkoriban a Ludas. A fordulat a fordulat éve után következett be. Nem volt szabad a vezetőik karikatúráit ezentúl megjelentetni. Annál, hogy lehet-e ismert politikusokról karikatúrát közölni vagy sem, lényegesen fontosabb kérdés, hogy vállalja-e az élelclap a politikai földadást, vállalja-e a társadalmi harcot vagy a kedély, az ártalmatlan humor, a mindennapokhoz szükséges tréfalkozás és derű a kizárólagos területe. Az ötvenes években zuhant a lap példányszáma a mélypontra (180 000). Az ellenforradalom után ismét nyíltabb, csipősebb hangon szólalt meg, de a konszolidáció növekedésével nem nőtt, hanem furcsa módon csökkent a bátorsága. Megszűnt a pártvezetők és a kormány tagjainak bírálata, a hibák kipécézése, a közéletiség. Vitathatatlan, hogy ma más harci körülmények között élünk, mint a koalíció éveiben. De ma sem harc nélküli az életünk.

Nem egészen valószínűtlen, hogy a karikaturisták és humoristák körében hallható folytonos morgolódás jó része nem csupán művészeti és irodalmi életünk sznob előkelőségekével magyarázható. Hiszen a lap negyedszázados működése során olyan egyszerű munkatársai voltak, mint a halk ironiájú no-

vellista Gábor Béla, a csillogó és mindig-ötletes Darvas Szilárd, aki költőnek indult (s nem is rosszul), a gondos és finom festő Pályi Jenő, az időszíriességekkel és játékos találatokkal teli Sándor Károly vagy a politikai karikatúra egyik magyar mestere: Gáspár Antal. Jóllehet Gábor Andor minden március tizenötödikén azzal a rezignált és sebzett tréfával ment be a szerkesztőségbe, hogy: Mondd, ki kapta idén az én Kossuth-díjamat? Hogy az ő életművét csak halála után érte kiüntetés, ennek egészen más okai voltak. A lap már elhunyt és még élő akkori munkatársai azonban megbecsült alkotók voltak. Ha ma többnyire sértett emberek, ennek magyarázatát talán abban kereshetjük, hogy lemondtak hivatásuk legszebb és legkockázatosabb részéről: a politikai hareről. Pedig annak a harcnak, amit a Népszabadság is folytat a szocialista demokráciáért és a szocializmusért, annak még tevékenyebb segédcapata lehetne a Ludas Matyi.

De most ünneplünk, fölköszöntjük a magas színvonalú vicclapot, nem pedig bíráljuk. Hiszen a nagy halottak és a nyugdíjasok után felnőtt egy új nemzedék is. Szegő Gizi, Szűr-Szabó József, és a többiek nyomán Hegedűs István, Várnai György, Vasvári Anna és mások, a mai magyar képzőművészet jelentős alakjai, képpé sűrítik világnézetüket, minden rajzukban bölcsesség és életigazság jelenik meg. És az új humanizmus tagjai között olyan finom írókat is találunk, olyan elmés embereket, mint Mikes György, vagy Feleki László, akiknek írásai összetéveszthetetlenek másokéval.

Nekik és a név szerint nem említetteknek, a lap minden munkatársának és jövőbeli munkatársának jó egészséget és sikert kívánunk a következő évtizedekhez, hogy mind többször ismerhessünk rá nevetés közben saját gondjainkra, bajainkra, és minél többször nevehessünk fölszabadultan a hibákon. Mert ennek a fele sem tréfa.

MOLNÁR GÁL PÉTER